

Pořádně ostrý nůž

Jan Novotný

Často se zde zamýšlím nad otázkami, jak mocným nástrojem geografické informační systémy jsou a jak s jejich pomocí můžeme činit informovanější, a tedy snad i správnější rozhodnutí. S rozšiřujícími se možnostmi nástrojů pro datovou analýzu, příchodem nových softwarů typu ArcGIS Knowledge (viz článek na straně 16) a prvními praktickými aplikacemi principů hlubokého či strojového učení si ale říkám, jestli pomalu nepřichází čas, kdy je potřeba začít se zamýšlet i nad etickými otázkami jejího použití.

Téměř všechny ICT technologie jsou obecně vnímány jako eticky neutrální a GIS v tom není žádnou výjimkou. Ze svého principu tedy nejsou ani dobré ani zlé a je to vlastně stejné, jako když držíte nůž, kdy způsob jeho použití je jen na vás. Pokud v ruce ale držíme nůž skutečný, zpravidla víme, do čeho jdeme řezat a jaké z toho budou bezprostřední důsledky. Ve světě IT a internetu, který nezapomíná, je to ale o dost komplikovanější, a správně bychom proto měli zvažovat i veškeré možné budoucí dopady a následky.

První případ, na kterém si to můžeme demonstrovat, je stále se zvyšující dostupnost dat. S jejich rapidně vzrůstajícím objemem a stále vyšší podrobností už začíná být reálné, že správně propojená data mohou v kombinaci s vhodnou analýzou nalézt i eticky problematické informace a vztahy.

Například velmi přesně profilovat osobní preference a zvyky skupin, nebo dokonce jednotlivců.

Další silnou stránkou GIS, o které bychom v tomto kontextu měli přemýšlet, je tolikrát vyzdvihovaná srozumitelnost map, která z nich činí tak skvělý a univerzální komunikační prostředek. I to je totiž možné vnímat jako dvojité ostří, vždyť ruku na srdce – kolik z map, které jste kdy viděli, nepotřebovalo k jejich správnému pochopení opravdu žádné dovysvětlení nebo zasazení do původního kontextu?

To, co ale já osobně vnímám jako nejdůležitější a s nástupem pokročilých metod AI asi i nejobtížnější výzvu, je stále přetrvávající potřeba chápat, jak funguje algoritmus, díky kterému můj počítač dospěl právě k tomuto výsledku, a jak tento výsledek mohu interpretovat. Pokud totiž na základě nějaké GIS analýzy učiníme rozhodnutí, jež ovlivní ostatní lidi, přírodu, města nebo dokonce celé státy, měli bychom mít jistotu, že opravdu víme proč.

Držet v ruce silný nástroj s sebou vždy přináší i nemalou zodpovědnost. To by nás však nemělo paralyzovat a děsit. S ostrým nožem (a že ten náš je ostrý už opravdu hodně) je zkrátka dobré zacházet s určitou rozvahou a respektem.

Jan Novotný